

V I S S Z H A N G.

Hegedüs Lóránt írja a magyar irodalom nemzeti jellegének témájával kapcsolatban (Pesti Hírlap, máj. 5.): „Irodalmunkban minden bonyodalom — egészen az Ady-kérdésig — abból a szerencsétlen, szűkkörű, oktató papirosszemponthól ered, amelyet az ifjúságnak föltálnak ... Nem abban van a nemzeti gondolat, hogy valaki utazik-e külföldre vagy sem, abban sem, hogy a tárgyat honnan meríti, hiszen Schiller darabjainak legnagyobb része nem német tárgyat dolgoz fel, holott Schillert mindenki a legnagyobb és legnémetebb nemzeti költőnek tartja. A nemzeti gondolat nem is azt jelenti, hogy a saját összetöpreődött kis hazafiságunkat vetítsük rá az egész irodalomra és aki ennek nem felel meg, annak tehetségét onnan kítaszítsuk. Nem az a nagy magyar, aki szajkó módra egymás után tizenkétszer elmondja, hogy „magyar vagyok”, mert ezt minden crnagorc el tudja mondani, sőt azt hiszem, a bushman indiánok is. Magyar az és az táplálja a magyar irodalmat, aki lelkéből olyan kincseket ad az egész világnak, hogy érdemes érte meghalni lenni“.

Vaszary János nyilatkozatából: „Ha valaki Palma cipősarkot vagy Lux mosószappant utánoz: hamisításért, tisztességtelen versenyért, hitelrontásért azonnal perbe fogják; de ha egy Munkácsyt, Brouvert, Velasquezt, Rembrandtot utánoz, akkor a festőnek, mint aki a mester modorában a megtévesztésig járta, megérdemelt elismerés dukál“.

Thomas Mann egy osztrák folyóiratban nyilatkozatot tett közzé, amelyben azt mondja, hogy a fasiszmus nem egyéb, mint forradalmi darcba bűt konzervatívizmus, „modernséggel“ leplezett „reakció“.

Szalay József írja König Péter zeneszerző jubileuma alkalmából a Szegedi Naplóban: „König Péter belekottázta a nevét abba a gyönyörű szimfóniába, amelyet Szeged történelme, küzdelmei, másfél-százévezres lakossága, lüktető magyarsága, dúsan termő homokja, kanyargó Tiszája, végvár volta s fejlődésének perspektívája testesít meg. Kezdő tételének a vezérmotívuma a Dugonics András magyar szelése. Andantéja a Juhász Gyula költészete. Szerzője Tömörkény István és Móra Ferenc hol könnyed, hol könnyes humora. Főnséges zárótétele a püspökség s az egyetem“.

A Genfben tanácskozó „leszerelési“ bizottság úgy döntött, hogy a front mögött levő városokat szabadon lehet gáz-, tűz- és robbanó-gránátokkal bombázni. (Mi lesz Magyarországgal, amely oly kicsiny, hogy minden iskolája, könyvtára és kórháza front mögötti épületnek tekinthető?)

Az „európai együttműködés“ bizottságai a Sorbonne nagy termében üléseket tartottak. A Le Monde Nouveau c. folyóirat híradása szerint (1929: 871) az egyik német szónok ezzel a fölkiáltással fejezte be beszédét: „Éljenek az Európai Egyesült Államok!“

„Amikor irodalmunk egységes nemzeti megújulásáról szólunk, távolról sem lebeg előttünk valami hetyke, dicsekvő, szép szavakat gargalizáló hazafiás költészet, amely azt kiáltja oda a világnak, hogy nincs külön ember kerek e világ-“

gon a magyarnál, egy magyar tíz másaita emberrel fölér; amely a három tengermosta birodalmat sóhajta vissza, vagy amely káromkodva vonja kérdőre az Ur-istent, mint Hadúr, az ország balsorsáért. Az igazi hazafias költészet nem nyegle és dagályos jingoizmus, nem hetyke imperializmus, nem vad irredenta átkozódás, hanem a magyar bér és róna, a magyar élet, a magyar múlt, a magyar faj lelkének egyszerű és benső kifejezése, annak mély és önkénytelenül megkapó érzetése, mi ez a magyar föld és sors minden magyar ember számára. Hogy milyen a nem szentimentális és nem pózoló heroikus, hanem a mély és benső hazafias költészet, azt a mai legnagyobb angol költők mutatták meg legszebben számunkra . . ." (Kornis Gyula cikkéből, Napkelet, 1929 : 572.)

*

Napi hír: Egységes szellemi életre van szükség Magyarországon — mondotta Földi Mihály a Beőthy Zsolt emlékünnepe.

*

Gerhart Hauptmann nyilatkozata a cenzuráról: „A cinquecento és seicento madonnái nem léteznének, ha a művészet a szépség jogait ki nem vívta volna az álszenteskedéssel szemben. Ez az álszenteskedés nemcsak a katolikus és protestáns világban létezik, hanem befurakodott a tudományba is, ahol a művészettel való kapcsolat veszendőbe ment és ahol ebből a nemtörődömségből a művészettel szemben idegenkedés, sőt ellenséges érzület jött létre". (Berliner Börsen-Courir, 1929 : 119.)

*

Az amerikai Filozófiai Társaság filadelfiai gyűlésén elhatározta, hogy új székházat épít két és félmillió dollár költséggel. (Ha meggondoljuk, hogy a magyar tudományos társulatoknak álmukban sincs székházuk és évi 1000 pengő államszegélyből tengődnek és hogy Európa többi országaiban sem jobb a tudomány helyzete: akkor egészen bizonyosnak tarthatjuk, hogy ötven év múlva Európa harmadrangú provincia lesz a világ kulturájában.)

*

A „neonacionalizmus" jelszava körül fölvetődött eszmékről Kornis Gyula írt összefoglaló, rendszerező és fogalomtisztító tanulmányt (Napkelet, 1929 : 576), amelynek konklúziója így hangzik: „Mussolini hatalmas nemzeti munkaprogramot tárt népe elé, mellyel megragadta ennek élénk fantáziáját és érzelmi világát. Lendületének és nagy sikerének titka, hogy tud lelkesíteni, egyben fegyelmelni, önkénytelen engedelmisséget kiváltani. Lehetetlen, hogy egy részleteiben kidolgozott, bátor nacionalista program ne tudná sugalmazni és megtermékenyíteni a magyart, a lelkesedés és lendület népét. Nagyszabású és tervszerű nemzeti munkaprogram, ennek fokozatos megvalósítása, a közvélemény ilyen irányú állandó formálása, szervezett munka és fegyelm: ez a neonacionalizmus kétéja. A hazafiság nem új fajának kiagyaltása, hanem az örök nemzeti gondolatnak tervszerű cselekvésbe szökkentése".

*

Klebsberg Kunó gróf mondotta Vargha Gyula ravatalánál: „Tudós volt és költő egy személyben. Az igazi költőben mindig van több-kevesebb a vatesből, a jósból, Vargha Gyulának a számok realitására támaszkodó fantáziája is megérezte a kiegyezés korának békéjében a közelgő nemzeti katasztrófa moráját. Nemzeti érzése nem az intellektuelleknek sokszor külföldi példákból leszűrt nacionalizmus, hanem a magyar föld a magyar természet szeretetéből fakadó hazafiaság.

Innét van költészetének tősgyökeres magyarossága. Az új nemzei hajnalhasadást már nem láthatta meg. E nagy hazafi még a szürkület előtt száll sirba, de hátrahagyta nekünk költészetéből kisugárzó ihlető és termékenyítő hazafiságát".

*

A madridi egyetem tanárai — francia lapok tudósítása szerint — a következő deklarációt tették a spanyol közoktatásügyi miniszterrel szemben: „A madridi egyetem tanárai, ragaszkodva egyetemük kulturális és történelmi eszményéhez, hivatásuk gyakorlását lehetetlennek tartják a kormány szokatlan beavatkozása miatt; ragaszkodva az egyetem alkotmányos jogaihoz, kijelentik, hogy papi működésük gyakorlatától mindaddig elállnak, amíg az egyetem kiváltságait és teljes egyéniségét vissza nem állítják, vagyis addig az időpontig, amikor elismeretik az egyetem auktoritása, amelynek kizárólagos illetékessége elé kell döntés végett a folyamatban levő ügyeket utalni“. A nyilatkozatot a spanyol akadémia elnöke is aláírta.

*

Berzeviczy Albert nyilatkozata mindig eseményt jelent az irodalmi vitákban. Legutóbb a Kisfaludy-Társaság debreceni gyűlésén ismét az irodalmi egység mellett szállt síkra: „... Nagymagyarországon megengedhetjük magunknak az irodalmi kettéosztás és harc fényűzését; ma kötelességünk a kölcsönös jóakarató közeledés, kölcsönös megértés útján, egy kis elnézéssel és türelemmel megteremtteni irodalmunk egységét. Ne nézzük, hogy melyik táborból jön valami, csak azt nézzük, jó-e. Örüljünk minden tehetségnek, minden sikernek, legyen csak egy tábor, a jó magyar irodalom táborá".

*

Benedek Marcell ellen. hitelrontási pört indított egy hajóstársaság, mivel egyik könyvében olyan nevű hajó süllyedt el, amilyen a társaság tulajdonában van.

*

A dunáninneni városok kongresszusa alkalmából írja Klebelsberg Kunó gróf: „Mintha a városok polgármestereivel jóajta versenyre kelnének az egyetemek rektorai. Szegeden Menyhárt Gáspár rektor volt a nagy szálláskereső, Riesz Frigyes és Tóth Károly rektorok pedig vasenergiával sürgették a nagy egyetemi építkezések megindítását. Tóth még megalapította a Széphalom folyóiratot is, amely a sajátos szegedi tudományosságnak magasszínvonalú orgánuma".

*

„A magyar közönség átlagának kritikája nincs, kritikusa sincs, a reklám trombita szava szerint igazodik. S addig, míg a nem válogatós olvasó minden vasárnapon egy vaskos kötet regényt kap huszonnyolc fillérért, hiába minden könyvhét. Igaz, hogy annak a huszonnyolc filléres írónak nemcsak az olvasó, hanem a kiadó se hallotta soha azelőtt a nevét, de az nem tesz semmit, különösen a kiadónak nem. A világirodalom óceánjának hírdőseiből előhalászott ismeretlen előkelőségnek nem kell honoráriumot fizetni, vagy minden esetre kevesebbet kell, mint amennyibe magyar író kézírata kerülne. Az ismeretlen szerzők a legjobb fejős-tenenek, mert nem kell őket takarmánnyal tartani és épp azért mélyen leszállított ár mellett is jól fizetnek. Edgar Wallace remekait kiadni például sokkal jobb üzlet, mint Babits Mihályt, nem is szólva a fiatal magyar írókról, akiknek egy hajszálában több irodalom és művészet van, mint a kopasz angol pocak-ember összes munkáiban“. (Délmagyarország, máj. 12.)